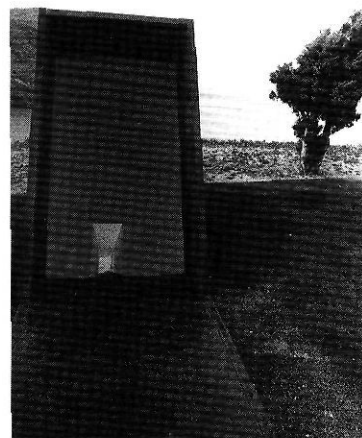

Walter Benjamin: un monument

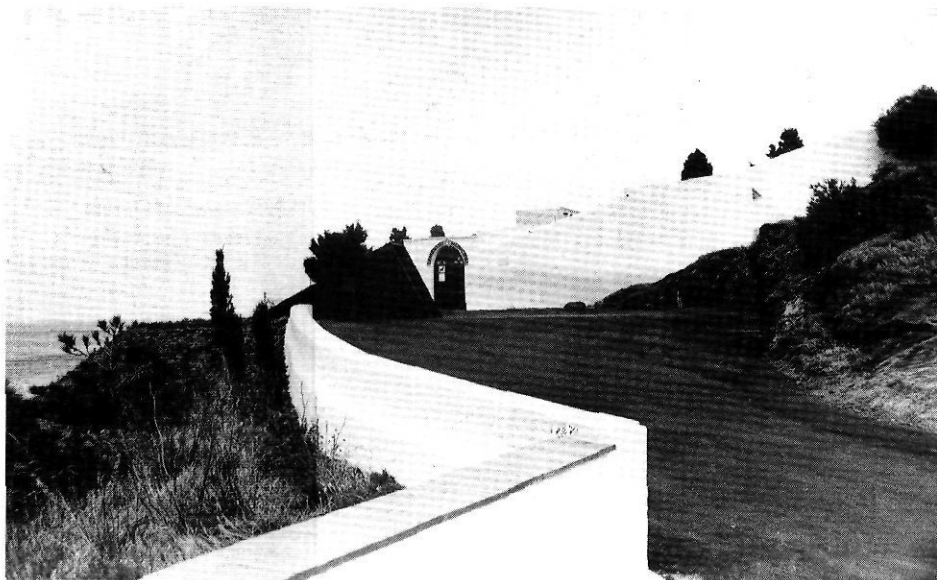
El cementiri de Portbou, com molts de costabravencs, ocupa un esglaió en el pendent abrupte que dóna a mar; aquests topants, són lloc habitual de pins turmentats per la tramuntana i per la precària saó, i, des que tenim turistes, d'oliveres escarransides i ceps agònics a causa de l'abandó. L'encaix orogràfic conté la casa dels morts i una petita esplanada davant del portal: aquí és on el 15 de maig proppassat fou inaugurat el monument dedicat a la memòria del filòsof alemany Walter Benjamin. L'efemèride tingué la presència de personatges significatius en relació amb la personalitat del pensador, els seus orígens, la persecució de què fou objecte i la rehabilitació i el reconeixement que hom li volia tributar. Intervingueren l'alcalde de Portbou, que presentà l'acte i agraf als governs dels länder alemanys presents i de la Generalitat i a particulars els diners que han facilitat la

construcció del monument; prosseguiren l'escultor Dani Karavac, jueu i israelita, i l'ambaixador d'Israel perquè el monument també hi és per mantenir viva la memòria de la persecució que ha sofert el poble de David; el cònsol

alemany i els presidents de Baden-Württemberg i de Hessen, que advocaren també per la tolerància, la llibertat i en contra de la barbàrie nazi; i el president de la Generalitat, que oferí una interpretació del monument en el sentit que cal procurar que no en tornin a donar les circumstàncies que poguessin permetre la repetició de tragèdies com la soferta per Benjamin, a qui el món del moment barrà totes les portes llevat de la que conduïa a morir a Portbou ara fa cinquanta-quatre anys. Els promotors del monument alertaren sobre les situacions actuals de l'agressió de Sèrbia sobre Bòsnia, o dels cinc ministres feixistes del govern italià. Presidiren també

El Memorial de Portbou, espai per a la reflexió sobre el sentit de la vida.

l'acte Lisa Fitko, l'alemanya col·laboradora amb la resistència francesa, que ajudà W. Benjamin a travessar de Banyuls a Portbou per la «ruta Líster»; un cosí del pensador, i representants d'Aski (col·lectiu intel·lectual alemany). El públic, del país i d'Alemanya, pogué seguir la cerimònia gràcies a les traduccions catalana i alemanya, segons calgués, que hom féu de tots els parlaments.

Més que un monument, el «Memorial Passatges» dedicat a Benjamin, és un complex monumental. Consisteix en una sèrie d'elements centrats per la part

més destacable del conjunt: una escala coberta, totalment de ferro rovellat, que penetra a terra des de ran d'esplanada fins a una trentena d'esglaons avall; en aquest punt, a mig penya-segat, s'obre a mar des d'on pot contemplar-se les onades que baten la base i, enllà, l'horitzó d'aigua i penyals. Un vidre gruixut impedeix de caure, si fos cas, a l'aigua, i duu gravat en cinc llengües un text benjaminià sobre la distància entre la història i els pobles (un giny hidràulic pot tancar l'entrada de l'escala a

voluntat, per tal d'evitar que hi caigui brossa i que hom hi tiri deixalles o que hi cometi bretolades). En la mateixa superfície d'on parteix l'escala i on s'obre la porta del cementiri, un banc a propòsit permet d'encarar-se amb l'horitzó marítim, símbol de l'espai lliure; una olivera a peu del mur del cementiri, fuetejada pel vent, invoca la dificultat de la vida. Finalment, una sèrie de caminets per entre les tombes i que condueixen al peu de la làpida que recorda la mort del filòsof i el lloc on probablement va ser enterrat. *El conjunt*, segons el títol, vol evocar les reflexions contingudes als llargs «passatges» que intermíntentment va elaborar el filòsof, uns estadis intel·lectualment tan extensos que van del «fantasma que recorria l'occident» a l'Angelus Novus, l'àngel pintat per Klee i que usà Benjamin per representar simbòlicament una altra visió de la història: una tempesta de passat catastròfic i de futur incert.

Hi haurà a qui el monument només li recordarà els setanta o vuitanta milions que ha costat, o qui s'escandalitzarà amb el rovell del ferro a la intempèrie, o qui no suportarà l'absurd d'una escala que no mena enlloc. Però el memorial Benjamin és per ser usat, ocupat, un conjunt dinàmic i participatiu, i, dins el que cap en algun cap, una franca invitació a la reflexió sobre el sentit de la vida.

JOAN FERRERÓS